УДК 241.13

М. Г. Кохановська

МОРАЛЬНА ДОСКОНАЛІСТЬ ЯК ВІДПОВІДЬ НА КРИЗОВІСТЬ СУЧАСНОГО ГУМАНІЗМУ (У ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКІЙ СПАДЩИНІ КАРОЛЯ ВОЙТИЛИ)

Львівський національний університет імені Івана Франка

У роботі проаналізовано розуміння Каролем Войтилою (блаженним Папою Іваном Палом II) сутності людської особистості, а відповідно до неї – взаємозв'язку релігії та етики. Показано шлях самоставновлення особистості через слідування нею запропонованому К. Войтилою тлумаченню моральності, свободи, вчинку, відповідальності, цінності та обов'язку.

Вступ

Сучасний світ характеризується формуванням нової культурної комунікації – складається нове розуміння глобальних проблем, відносин між людьми, соціальними інституціями. Саме тому звернення до проблем людини, її духовного становлення, віднаходження себе у суспільстві посідає вагоме місце у філософсько-антропологічному дискурсі. Кароль Войтила говорить про кризу людини як притаманну, передусім, високорозвиненим суспільствам. Вона виражається у моральному релятивізмі, неналежному розвитку внутрішнього світу особистості. Кризою раціональності він пояснює нігілізм, а це свідчить про необхідність гармонізації віри та розуму, прийняття моральних норм основою науково-технічного прогресу. Актуальність обраної теми полягає у тому, що філософсько-антропологічне вчення мислителя ґрунтується на практичних аспектах життя особистості, стосується її індивідуального та суспільного виміру, охоплює широке коло питань духовності, релігійності, моральності.

Аналіз досліджень і публікацій

В українській філософській традиції спадщина Кароля Войтили ґрунтовно та системно ще не досліджувалася. Праці українських дослідників розкривають лише окремі аспекти його вчення і радше в історичному, аніж у філософському сенсі.

Аналіз окремих аспектів моральної проблематики в баченні Кароля Войтили здійснений багатьма вченими. Зокрема, М. Зємба, аналізуючи енцикліку „Сотий рік", розкриває розуміння автором гідності людини та його бачення основних проблем сучасного суспільства, до гідності звертається також М. Яворський. Я. Мерецький теж піднімає питання людської гідності, однак розглядає його у вужчому контексті – людина від моменту зачаття є особистістю. Г. Вегель та Р. Куліговський досліджують місце гуманізму та розвитку людини в сучасній культурі. Останній також акцентує на розгляді питання людської гідності та цінності життя, християнського виміру нового гуманізму, піднімає біоетичну проблематику. Через реалізацію свободи аналізує бачення Каролем Войтилою людської ідентичності Т. Стичень. Невелике за обсягом дослідження розуміння Каролем Войтилою свободи належить З. Павлаку. У ньому автор підняв питання абсолютизації свободи, трактування її суті у сучасну епоху та здійснив спробу аналізу свободи як властивості волі. На вагомості етичного моменту та на значенні християнських норм у «науці про особу» Кароля Войтили наголошує Ф. Гренюк.

Постановка завдання

Не існує одностайності щодо приналежності Кароля Войтили до певної філософської традиції. Не менші колізії трапляються в процесі трактування його філософсько-антропологічних та морально-етичних поглядів. Тому нашим завданням є здійснити системний аналіз філософсько-антропологічної спадщини Кароля Войтили для окреслення основних проблем у самостановленні особистості, що дозволить знайти вирішення кризового стану сучасного гуманізму.

Основна частина

Вихідні принципи Кароля Войтили в аналізі етичної проблематики

В етичних міркуваннях Іоан Павло II звертається до різноманітних методів, філософських напрямків, тому відсутній одностайний погляд стосовно його приналежності до будь-якого з них. Запозичуючи окремі думки, він їх оригінально поєднує, пропонуючи при цьому новий спосіб розуміння людини. Так, Р. Ботічеллі розрізняє феноменологію Гільденбрандта та Кароля Войтили, тому що перший намагається за допомогою феноменології показати, що людина справді є особою, а другий шукає відповіді на питання, чому людина є особою. Інший дослідник філософсько-богословської спадщини Іоана Павла II – І. Галаровіч писав, що етика Кароля Войтили не є однією з реінтерпретацій етики томізму, а окреслюється як етичний персоналізм.

Виходячи із вчення М. Шеллера, Іоан Павло II вважає за доцільне, говорячи про етику, базувати свої міркування на етичному досвіді і при цьому використовувати метод реалістичної феноменології. Слід зауважити, що етичний досвід розглядається ним через переживанням добра і зла, обов'язку та відповідальності. Розкриваючи сутність людини, він обороняє людське життя і гідність людської особистості. Він вказує на ту систему цінностей, слідування якій і дозволяє говорити про справжню людину.

Кароль Войтила критикує гедоністичний утилітаризм, не підтримує утилітарних думок Д. Г'юма. В утилітаризмі він не віднаходить достатньо аргументів для правильного розуміння сутності людської особистості. Для нього є неприйнятним її пояснення лише через звернення до емоцій. На думку К. Войтили, представники утилітаризму перебільшують значення переживання приємного, а це суб'єктивізує та релятивізує моральну норму і

тим самим позбавляє етику її нормативного характеру. К. Войтила вбачає в утилітаризмі інструментальне трактування особистості і протиставляє йому, наслідуючи Канта, розуміння людини як цілі.

При розгляді етичної проблематики мислитель ставить акценти, передусім, на: слідуванні природному закону, реалізації покликання, солідарності та відповідальності. Завдяки їм відбувається становлення особистості – найбільшої, як вважає К. Войтила, цінності. Аналізуючи місце людини у суспільстві, він наголошує на необхідності «нової науки про людину», пріоритетними для якої були б людська ідентичність, гідність та «моральна велич». Суспільне буття людини він розглядає як умову становлення особистості, а тому – можливість самореалізації.

Взаємозв'язок між етикою та релігією

Німецький філософ Ф. Ніцше писав про «смерть Бога». У наші часи щораз частіше чуємо про «смерть людини». Іоан Павло II пов'язує кризу сучасної культури із кризою розуміння людини, із кризою сучасного гуманізму. Він писав: «Моральний порядок твориться людьми. При цьому доходить до великої кількості таких випробувань, з яких кожне є випробуванням віри і випробуванням характеру. Від кожного переможного випробування в кінцевому результаті залежить моральний лад. Кожне програне випробування приносить безпорядок» [1, с. 49]. Відповідь на випробування дається завдяки вибору певної системи цінностей. За словами Кароля Войтили, Церква прагне відповідати на одвічні і в той же час сучасні питання, адже вона є «свідомою гідності людини», її «покликання у Христі». Тому він називає головною цінністю відношення людини до Бога, що виражається у релігійних переконаннях, а свободу віровизнання – основою інших свобод.

Близькість людини до Бога К. Войтила пояснює зокрема тим, що розум веде людину до висновку про існування Першої Причини, яка є Першим Буттям або Богом. Але відповідний висновок, оскільки він стосується основ світогляду, передбачає необхідність його відображення у практичному житті людей. Мислитель відносить «практичні і моральні результати» цього висновку до етики. Адже, якщо Бог є причиною всього, людина повинна відповідно жити, інакше її вчинки по відношенню до Бога, а одночасно і до себе будуть несправедливими. Тому робить висновок: «Не релігія імплікує етику, а передусім етика імплікує релігію як елементарний вияв справедливості» [2, с. 54]. Цим і пояснюється критика К. Войтилою незалежної етики. Адже, якщо довести, що людина є буттям незалежним, а лише таке, на його думку, має право на моральність, окреслювану незалежною етикою, лише тоді можна говорити про раціональну основу незалежної етики. Важливо зауважити, що Об'явлення, на його думку, не було обов'язковим для людства, щоб воно було релігійним, так само як і для окреслення меж природної моральності. У такий спосіб людську природу він вважає основою не лише етики, але і релігії, а вияв релігійності, на його думку, значною мірою відображає сутність людської особистості.

Божий закон, як стверджує Іоан Павло II, присутній у всіх людях. Та, незважаючи на це, людські вчинки, як і тлумачення розвитку культури загалом, отримують різні, часом протилежні оцінки. Однак це підтверджує наявність у людини свобідного вибору, гарантує його та сприяє його розвитку. Іван Павло II зауважує, що існують такі напрямки етичної думки, які підкреслюють конфлікт між свободою і правом. До них, за його словами, належать доктрини, які «визнають за окремими одиницями або суспільними групами право вирішувати, що є добре, а що погане. Відповідно до них, людська свобода може «створювати цінності» і радіє першістю перед правдою до тої міри, що сама правда розуміється як один із витворів свободи. Отже, свобода домагалася б собі права до такої моральної автономії, яка на практиці означала б її цілковитий суверенітет» [3, с. 35]. Кароль Войтила вважає конфлікт між свободою і правом надуманим: «Людська природа: це вона є мірою культури і завдяки їй людина не стає в'язнем жодної із своїх культур, лише зміцнює власну гідність, живучи із глибокою правдою свого буття» [3, с. 53]. Тому кожен покликаний слідувати своїй природі задля розвитку культури відповідно до вимог природного закону. Слід зауважити, що кожну діяльність, – спрямовану на розвиток духовної чи матеріальної культури, К. Войтила розглядає, базуючись на моральності. Він, наприклад, виступає за розвиток техніки лише за умови, що вона сприятиме моральному вдосконаленню людства.

Етику К. Войтили можна назвати етикою обов'язку і норм. На його думку, норма спрямовує до об'єктивного добра і турбується про правду стосовно цього добра, при цьому – насамперед про правду стосовно особистості і її добро. Варто зауважити, що для К. Войтили обов'язок іноді більше свідчить про моральність, аніж будь-яка цінність. Обов'язок для нього є переживанням норми. К. Войтила акцентує увагу на тому, що базова цінність норм полягає в правдивості добра, яке в них об'єктивоване, а не в самому виявленні обов'язку. Іоан Павло II не поділяє думок тих моралістів, які здійснюють розмежування між етичними вимогами, заснованими людьми, що мали б стосуватися виключно до регулювання земних справ, і вимогами, необхідними до спасіння, для яких визначальними мали б стати внутрішні прагнення людини і її відношення до Бога і ближнього. Адже воно веде до заперечення доктрини Церкви, відділяє її від суспільства. На основі його тверджень робимо висновок, що усі обов'язки, норми – чи стосуються вони релігії чи суспільства – ґрунтуються на нормі «будь добрим, як людина, чини добро як людина».

Порівнюючи норми естетики та логіки з етичними, він доходить висновку, що останні більшою мірою впливають на розвиток особистості як морально доброї чи поганої, оскільки норми логіки та естетики не є нормами дії, вчинку, а «лише нормами (як чітко розмежовує Арістотель) пізнання та творення», вони стосуються не самої людини як

особистості, а її творіння, яке буде розглядатися відповідно до законів краси як красиве чи потворне, або по відношенню до істини як істинне чи правдиве. А саме через етичні норми людина стає хорошою або поганою. Порівнюючи ж суть нормативних постулатів моралі і права, Іоан Павло II стверджує, що вона міститься в істинності того блага, яке в них об'єктивоване. «Через цю істинність встановлюється контакт цих норм із совістю, яку істинність деяким чином перетворює на конкретний і реальний обов'язок» [4, с. 4]. Мислитель писав: «основою для моральності є факт «буття добрим або поганим», а точніше факт «становлення добрим або поганим як людина» [5, с. 34]. Вибір або відкинення морального життя залежить від кожної особистості. Найглибшу дійсність моральності, за К. Войтилою, можна зрозуміти як самореалізацію в добрі, тоді як самореалізація у злі є нереалізованістю. В особистості він вбачає живий корінь моральності, якої в реальності поза здійсненням вчинку немає, як немає і поза самореалізацією через вчинок. Самореалізація через вчинок для нього те саме, що і здійснення само-панування і самоконтролю завдяки самостановленню.

Загалом моральне життя у К. Войтили має теологічний зміст. Він говорить про три рівні морального вдосконалення. Перший – це виконання 10 Заповідей, даних Богом. Другий – наслідування блаженств. Третім етапом є готовність принести себе в жертву за іншого. Досконалість, за його словами, вимагає тої зрілості дару себе, до якої покликана людська воля. Саме вона надає основний напрямок нашим внутрішнім пережиттям, через неї формується «я».

Самореалізація особистості як здійснення покликання. Стверджуючи, що моральність людського вчинку, передусім, залежить від об'єкта, розумно вибраного свідомою волею, Кароль Войтила зауважує, що моральну якість вчинків засвідчує відношення між свободою людини і правдивим добром, що Божою Премудрістю встановлене як вічний закон. Він пізнається як природним розумом людини (тому і є «природним правом»), так і завдяки надприродному Божественному Об'явленню (звідси і назва «Боже право»). Тому «діяльність є морально доброю, якщо засвідчує і виражає добровільне підпорядкування особистості її кінцевій меті, а також відповідність конкретного людського вчинку з добром людини, розпізнаним у його правді розумом» [3, с. 72]. У протилежному випадку «наша воля і ми самі стаємо морально злими», оскільки протиставляємося Богу.

У самореалізації через вчинок Кароль Войтила вбачає здійснення покликання людини, адже у вчинку людина прагне до реалізації власної гідності, а «здійснювати себе і бути щасливим – це по суті тотожність» [6, с. 216]. Для нього здійснення вчинку і самостановлення особистості відбувається одночасно. Реалізація людини у вчинку означає приведення нею до кінцевої повноти ту структуру, що характерна для людини, оскільки вона є «хтось», а не «щось». Цією структурою він називає самоконтроль і самопанування. Кароль Войтила у кожному вчинку особистості бачить приклад переходу від «є» до «повинен», від «х – істинно добрий» до «я повинен виконати х». «Стосовно цієї дійсності етика і як філософія (або мудрість), і як наука (або методологія точного пошуку істини) не може залишити особистості без опори, тому що етика абсолютно справедливо вбачає своє головне завдання в обґрунтуванні норм моральності, щоб таким чином послужити істинності совісті» [4, с. 4]. Те, що особа може бути хорошою або поганою і є підтвердженням для Іоана Павла II наявності свобідного вибору. «Можливість бути добрим або поганим… говорить про особливу випадковість особистостості. Людина не вкорінена безумовним чином у добрі і вона не впевнена у власній свободі. На цьому ґрунтується етичний аспект випадковості особистостості, а також – значення совісті» [4, с. 4].

Згідно із думками Іоана Павла II, людина творить себе, обираючи чи відкидаючи слідування за власною природою. «Певні види цінностей (серед них моральні) є цінностями не тому, що хтось до них прагне, але vice versa: прагнемо до них (а навіть відчуваємо обов'язок прямувати до них), оскільки є цінностями» [6, с. 160]. Наскільки людина здатна проникнути у власне «я» – «найближчий і головний об'єкт самостановлення», – настільки вона стає морально досконалою, щасливою. Щастя він вважає метою кожного шляху людини. Тому структурою, на якій ґрунтується моральність (або моральна цінність) у Кароля Войтили є: спрямованість бажання і вчинку, вихід із себе на зовнішній об'єкт як благо (цінність), що одночасно є виходом до «я».

Кароль Войтила вважає, що справжнє здійснення особистості відбувається не стільки через вчинок, скільки через його моральне добро. Здійснення людини він зводить до двох рівнів: онтологічного та аксіологічного (етичного). Здійснюючи будь-який вчинок, людина здійснюється онтологічно, аксіологічно ж здійснення людини можливе лише через добро, а не через зло. «Людина реалізується як особистостість, як дехто і як цей дехто вона може ставати хорошою або поганою. Тобто може реалізуватися, а може, до певної міри, і не реалізуватися» [4, с. 4]. При аксіологічному здійсненні у своїх вчинках людина вбачає цілість власного буття, особливо гідності. Загалом моральність Кароль Войтила називає аксіологічною дійсністю. Якщо особа здійснює вчинок, а через нього і у ньому реалізується, то моральність (в онтологічному значенні) свідчить, за його словами, про це тим, що традиційна метафізика називає поняттям випадковості буття: людина – істота випадкова. Кожна істота, яка повинна віднайти власну цілісність і яка підлягає актуалізації – випадкова. Моральність як аксіологічну дійсність К. Войтила ґрунтує на протиставленні добра і зла. Але в аксіологічній дійсності він вбачає глибший пласт: їй притаманна дійсність онтологічна, у якій здійснюється самореалізація через вчинок, а це, за його словами, властиво лише особі.

Аналізуючи норми моралі, Кароль Войтила доходить висновку, що більшості з них мають

характер заборони (наприклад, майже усі 10 заповідей, дані Мойсею). Та, на його думку, це жодною мірою не виключає наявності цінності і не приховує її, навпаки – ще сильніше її виділяє. Та важливішим Кароль Войтила вважає позитивний перехід від цінності до обов'язку. Найкращим прикладом вивільнення обов'язку через цінність позитивним шляхом є євангельський заклик любові. Тут цінність звільняє обов'язок за посередництвом «усього свого сутнісного смислу і пов'язаної з ним притягальної сили». Але вони «…ніби завмирають на порозі особистості – це поріг совісті, тобто поріг істинності того блага, з якого починається обов'язок» [4, с. 4]. Отже, особистостість не здатна реалізуватися поза драмою цінності та обов'язку.

Іоан Павло II стверджує, що для того, щоб цінність породила обов'язок, вона повинна у певний спосіб стати на шляху діяльності особистості. Переживання обов'язку у нього тісно пов'язане із переживанням істинності. Він стверджує, що об'єктивізація морального порядку в людині відбувається через підхід до правди («правди про добро», «аксіологічної правди»). «Прагнення до правди, як основа людської культури, залишається у тісному зв'язку з прагненням до добра, з моральним правом і з почуттям справедливості» [7, с. 95]. Правда має у собі Божественний вимір, належить до природи Бога, вона є суттєвим виміром людського пізнання та існування, науки, сумління і мудрості, яким надає правдивий сенс. Істина, за словами Івана Павла II, пізнається через протиставлення між добром і злом як моральною цінністю та антицінністю. Мається на увазі, що істина переживається совістю як благо. Залежність від цієї істини утверджує особу у її трансценденції, а трансценденція свободи переходить в трансценденцію моральності. Людина прагне до істини, оскільки у ній міститься природний закон. Він стосується природи людської особистості, якою є особа як єдність душі і тіла, як єдність усіх її нахилів – як духовних, так і біологічних, а також всіх інших властивостей, які для неї необхідні, щоб могла прямувати до своєї мети. Загалом же, коли Іоан Павло II говорить про пізнання істини, та й будь-яке пізнання загалом, то наголошує на тому, що воно не творить «дійсності» (тобто не творить свого змісту), але твориться серед різних змістів, які йому притаманні, «завдяки різним «esse».

Совість, що виступає для Кароля Войтили важливим моральним фактом, вирішує те, у який спосіб загальні норми моралі повинні втілюватися в життя конкретною людиною. «Функція совісті ґрунтується на залежності вчинку від пізнаної істини. У ньому полягає і залежність самостановлення (або свободи волі) від істинного блага або, точніше, її залежність від блага в істині» [4, с. 4]. Того, хто укладає своє життя відповідно до морального добра, до голосу совісті Іван Павло II називає розсудливим.

Для мислителя бути свободним означає могти і хотіти вибирати, жити відповідно до власного сумління. Він вбачає основу свободи у людській гідності, вона – Божий дар, потребує вміння правильного використання, адже її здійсненням, за словами Івана Павла II, є любов. У ній стає явною міра людської свободи або, як каже Кароль Войтила, – чи людина свобода у «дозрілий спосіб». Тому свобода у нього виступає мірою зрілості людини і народу. Слід звернути увагу на те, що для мислителя: «не-буття-свободним» у любові ніколи не відчувається як неволю. Віддання в неволю вказує, отже, на «особливу залежність», на святу залежність і на «безумовну довіру». Без тої святої залежності, без тої героїчної довіри людське життя є невизначеним» [1, с. 44]. Воля для нього постає не стільки здатністю прагнути до окремого об'єкта з точки зору його цінності, скільки здатністю самостійно відповідати на цю цінність. Та найбільшою цінністю для Кароля Войтили є особистість, а найглибша і основна відповідальність – моральна. Тобто відповідальність бути добрим або злим як людина.

Згідно з думками Кароля Войтили, відповідальність «перед кимось» як самовідповідальність повинна відповідати властивій людині само-залежності і самостановленню, у чому проявляється і в той же час здійснюється воля й свобода особистості. Ослаблену відповідальність він прирівнює до ослабленості конкретної істоти, як особистості. Кароль Войтила зазначає, що розуміння відповідальності через причинність є хибним. Відповідальність виникає не стільки через причинність, як через обов'язок. Що ж стосується релігійності особистості, то, за словами Кароля Войтили, їй притаманна певна структура, що віднайшла своє відображення в релігії Старого і Нового Завітів. В її межах відповідальність «перед кимось» отримує значення релігійної відповідальності перед Богом.

Висновки

До основних ознак, що виокремлюють людину з-поміж інших буттів у видимому світі, є: її особовість, що не дозволяє використовувати людину як засіб у досягненні мети; наявність внутрішнього світу та трансцендентної гідності, даної Богом; зв'язок із невидимим світом, зокрема з Богом; здатність до самостановлення; свідомість; свобода як «розпізнавальний знак» людини.

Можливість самостановлення особистості Кароль Войтила вбачає у любові. Вона є найповнішою реалізацією тих можливостей, якими володіє людина. Людина хоче або не хоче бути доброю – у цьому осердя моральності. У ній полягає істинна міра величі кожної людини. Життя через зростання в любові можна назвати моделлю Кароля Войтили на шляху до самостановлення особистості, адже моральний вибір здійснюється через любов.

Людина у філософсько-богословській спадщині Кароля Войтили представлена як така, яка може і повинна власним зусиллям думки доходити до правди, обирати та вирішувати, вповні відповідати своїй гідності, адже вона «покликана до участі в житті Бога». Тому на людині лежить відповідальність як за себе, так і за весь світ. Відповідно, увесь світовий розвиток повинен ґрунтуватися на тому, щоб сприяти

вдосконаленню людини, виявленню людського в людині. Вона покликана до творення добра, до преображення світу, та передусім – до свого становлення. Але вибір залишається за людиною, як і відповідальність перед Богом та прийдешніми поколіннями.

Список літератури

1. Jan Paweł II. Podczas mszy świetej. Czestohowa – Jasna Gora, 4.06.1979 / Jan Paweł II // Nauczanie społeczne. Pielegrzymka do Polski 2-10.06.1979. – Warszawa : Ośrodek dokumentacji i studiow społecznych, 1982. – T.I. – S. 44-52.
2. Karol Wojtyła. Elementarz Etyczny: etyka niezalezna w świetle idei sprawedliwości / Karol Wojtyła // Tygodnik Powszechny. – Lublin : Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1958. – Nr. 6.
3. Ioannes Paulus PP II. Veritatis splendor. 1993.08.06 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vatican.va/edocs/POL0015/_INDEX.HTM
4. Кароль Войтыла (Иоанн Павел II). Личность и поступок. Антропологическое исследование [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.agnuz.info/library/books/lichnost_i_postupok/
5. Wojtyła K. Człowiek w polu odpowiedzialności / Karol Wojtyła. – Rzym : Instytut Jana Pawła II KUL ; Lublin : Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Fundacji Jana Pawła II, 1991. – 89 s.
6. Кароль Войтила. Любов і відповідальність [пер. Г. Кришталь] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mirror01.iptelecom.net.ua/~secretar/volodymyr/KWojtyla-lubovtavidpov.doc
7. Karol Wojtyła. Kazanie na 600-lecie UJ w Kościele św. Anny w Krakowie / Karol Wojtyła // Tygodnik Powszechny. – Lublin : Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1964. – Nr. 12. – S. 95-99.

М.Г. Кохановская

МОРАЛЬНОЕ СОВЕРШЕНСТВО КАК ОТВЕТ НА КРИЗИСНОСТЬ СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИЗМА
(В ФИЛОСОФСКО-БОГОСЛОВСКОМ НАСЛЕДИИ КАРОЛЯ ВОЙТЫЛЫ)

В работе проанализировано понимание К. Войтылой (блаженным Папой Иоанном Павлом II) сущности человеческой личности, а в соответствии с ней – взаимосвязи религии и этики. Показан путь самоставновления человека через подражание им предложенном К. Войтылой пониманию нравственности, свободы, поступка, ответственности, ценности и обязанности.

M. Kokhanovska

THE MORAL PERFECTION AS RESPONSE TO CRISIS OF MODERN HUMANISM
(IN THE PHILOSOPHICAL AND THEOLOGICAL HERITAGE OF KAROL WOJTYŁA)

In work understanding of K. Wojtyła (blessed Pope John Paul II) essence of human being and the correlation between religion and ethics is analysed. The way of selfrealization of human being through the following by the offered of K. Wojtyła interpretation of morality, freedom, act, responsibility, value and duty is shown.